

**Behandles
elektronisk**

Utenriksdepartementet,
Seksjon for miljø og bærekraftig utvikling,
Postboks 8114 Dep., 0032 Oslo

UTENRIKSDEP.	ARKIV II
05/03830-46 07 JUN 2006	Ktr. S Miljø Saksb.
Arkivkode 370.3	

Oslo, 31. mai 2006

Høringsinnspill fra ZERO til Handlingsplan for miljørettet utviklingssamarbeid

Bakgrunn

Verden slipper i dag ut nærmere 24 milliarder tonn CO₂ per år. Det meste kommer fra i-landene, men en stadig større andel kommer fra utviklingslandene. I følge analyser gjort av det internasjonale energibyrået (IEA) vil u-landene i 2030 slippe ut mer klimagasser enn i-landene. Allerede i dag er Kina verdens nest største "utslippsnasjon", bare slått av USA. På sjette plass kommer det neste utviklingslandet, India.

Det internasjonale energibyrået (IEA) spår at verdens samlede CO₂ utslipp vil øke med 72 % fra 2000-2030. To tredjedeler av denne veksten vil komme i u-land. Kinas utslipp vil alene øke med 3.6 milliarder tonn, mens de samlede utslippene fra OECD området "bare" vil øke med 4 milliarder tonn. Kraftproduksjon i u-landene vil utgjøre nærmere 1/3 av veksten i de globale utslippene.

For verden som helhet vil forbruket av gass stige mest, mens forbruket av kull vil øke minst. Kina og India vil alene stå for 2/3 av økningen i kullforbruket. I 2020 anslår IEA at bruken av fossile brenslere vil utgjøre 90 % av verdens samlede energiforbruk, dette er en liten økning i forhold til 1997, året da det ble oppnådd enighet om Kyotoprotokollen. I følge IEA har verden kullreserver nok til å opprettholde dagens kullproduksjon i ytterligere 200 år. Fire land står for mer enn 60 % av kullproduksjonen. USA er på topp med 25 %, Russland med 16 %, Kina med 11 % og Australia med 9 %.

CO₂-nivået i atmosfæren er det høyeste på 650.000 år og dersom veksten fortsetter, vil nivået i år 2100 være det høyeste på 20 millioner år. I perioden fra 1979 til 2005 har det vært en 20 % reduksjon i arktisk sjøis og i løpet av dette århundre vil sommerisen sannsynligvis være helt forsvunnet.

Utslippene fra olje, gass og kull har allerede ført til så høy konsentrasjon av CO₂ i atmosfæren at temperaturen stiger selv om vi kutter alle utslippene i dag. Selv et mål om å stabilisere temperaturen med to grader globalt, vil kreve radikale reduksjoner.

En to graders økning i gjennomsnitt globalt betyr at temperaturen i Arktis vil stige med fem til syv grader på grunn av akselererende oppvarmingsmekanismer. Grønlandsisen inneholder enorme mengder vann og ved tre grader vil nedsmeltingen føre til at havet stiger med over to meter. Dette vil få store konsekvenser, ikke minst for en rekke utviklingsland.

Trolig vil det være de fattigste i utviklingslandene som vil bli mest eksponert for konsekvensene av klimaendringer og stigende havnivå.

Norge har tjent seg rikt og vil fortsette med å tjene seg rik på eksport av olje og gass, en eksport av miljøproblemer. Norge har derfor et særlig ansvar til å bidra til å løse disse problemene.

Om lag 2 milliarder av verdens befolkning mangler tilgang til elektrisitet, primært på landsbygda i utviklingslandene. Denne andelen har vært relativt konstant de siste 30 årene. Veksten i tilgangen på elektrisitet har holdt seg på samme nivå som befolkningsveksten.

De økonomiske og menneskelige kostnadene ved ikke å ha strøm er store. Det svekker forbedringer i utdanning, helse og økonomisk produktivitet. Lys kan forbedre barns muligheter senere i livet dersom det gir de muligheten til å gjøre lekser og lese etter det har blitt mørkt. Derfor blir energi og utvikling av energi sett på som helt sentralt i arbeidet med en bærekraftig utvikling.

Elektrisitet er det eneste effektive for å skaffe mange essensielle tjenester som lys, avkjøling eller små vannpumper. Ofte brukes bilbatterier som erstatning i områder uten tilknytning til strømmettet. Dette er en svært dyr form for strømleveranse. Kostnadene ligger ofte opp mot flere dollar per kilowatt time.

Tilgang på elektrisitet er avgjørende for utvikling i fattige land. Den tradisjonelle løsningen med sentraliserte kraftverk og el-distribusjon i kraftlinjer over store avstander medfører store kostnader, miljøskader og problemer med å opprettholde stabil drift. Det å skaffe folk tilgang til elektrisitet uten å måtte gå via strømmettet, men heller via desentraliserte løsninger som de er herre over selv er en stor utfordring.

Dersom ingenting gjøres, kan en forvente at en god del av den utslippsøkningen som forventes å komme i den tredje verden i stor grad skyldes utbygging av ny kraftproduksjon. Prognosene viser at det er særlig vekst i kullkraftproduksjonen som vil dominere i u-landene framover.

Samtidig foregår det en rask utvikling innen kostnadsbildet for teknologi for utnyttelse av fornybar energi. Teknologier som har vært tilgjengelig i mange år, men som har vært kostbare, er nå i mange tilfeller konkurransedyktige med forurensende teknologi. Potensialet for å ta i bruk fornybar energi som sol, vind og biomasse er kolossal i mange utviklingsland.

Biomasse og avfall er den største fornybare energikilden i dag. Datagrunnlaget for bruk av biomasse og avfall er likevel svært spinkelt. Dette skyldes at det meste av bruken av disse energikildene ikke skjer via kommersielle kanaler. Men IEA anslår at biomasse og avfall står for $\frac{1}{4}$ av det totale energiforbruket i utviklingsland, og hele $\frac{3}{4}$ av energiforbruket i husholdningene. For store deler av befolkningen på landsbygda og de fattigste områdene i byene, er biomasse ofte den eneste energikilden man har tilgang og råd til. Bruken av biomasse er generelt lavere i land med høyere inntekt og høyere grad av industrialisering.

Fordelene med nye fornybare energikilder er flere for utviklingslandene. Fornybar energi gir en større forutsigbarhet i forhold til energikostnaden, det gir redusert utenlandsimport, og kan gi reduserte kostnader til bygging av kraftnett og økt tilgjengelighet av energi på avsidesliggende steder. Lokal fornybar energiproduksjon kan også skape lokale arbeidsplasser.

Industrilandene må kvitte seg med dagens forurensende teknologi og det ville derfor være svært uheldig om man bidrar til å bygge ut gammeldags forurensende teknologi i også i utviklingsland. Samtidig vil det være riktig å bidra til at utviklingslandene får en fremtidsrettet og god energiforsyning noe som er en forutsetning for økt levestandard i disse landene.

Som et eksempel på energisituasjonen kan vi bruke India:

Den totale kapasiteten i Indias elektrisitetsforsyning var i 2001 på 101 630 MW. 71% termisk, 25 % vannkraft, 3 % atomkraft og 1 % vindkraft. Kull er den dominerende energikilden i kraftsektoren, med ca 60 % av produksjonen.

Utvidelser av produksjonskapasiteten har ikke gått så bra som man planla på 90-tallet, med det resultat at det har vært knapphet på energi og kraft i landet.

Produksjonen og bruk av fossile energikilder til kraftproduksjon, industri og transport har i økende grad ført til lokale miljøproblem som avskogning og vann og luft forurensning. I tillegg har det ført til store utslipp av CO₂.

Potensialet for å satse på fornybare energikilder som biomasse, vann, vind og solenergi er kolossalt i India. Mot slutten av 2000 fikk man 3000 MW eller 3 % av produksjonen fra fornybare energikilder. Det er fortsatt et enormt potensial for å øke bidraget fra fornybare energikilder. Man har for eksempel bare utnyttet 3 % av vindkraft potensialet. Det er også kun utnyttet 2 % av potensialet for bruk av biomasse og 9 % av potensialet som ligger i små vannkraftprosjekter.

Kullkraftproduksjonen i landet bidrar til mye lokal forurensning, det samme gjør den utstrakte bruken av biomasse til koking innendørs.

Den største barrieren for å i en større utstrekning ta i bruk nye fornybare energikilder som sol og vind ligger i høyere kapitalkostnader ved anskaffelse, men lavere driftskostnader sammenlignet med generatorer basert på fossilt drivstoff. Manglende kunnskap om tilgjengelig teknologi er også et hinder.

En satsning på nye fornybare energikilder synes for oss å være det eneste riktige.

Generelle endringsforslag til Handlingsplan for miljørettet utviklingssamarbeid:

Det generelle inntrykket av handlingsplanen er at det legges for lite vekt på energi- og klimapolitikk.

ZERO mener Norge bør:

- Styrke satsingen på fornybar energi, samt øke tilgangen på elektrisitet i fattige, rurale områder.
- Sikre langsiktighet ved å bidra til satsning og fokus på fremtidsrettede løsninger som er kostnadseffektive over tid.
- Bidra til å hindre at elektrifisering av u-land skjer gjennom bruk av fossil energi.
- Bidra til menneskelig kapasitetsutvikling gjennom samarbeid og erfaringsutveksling sør-sør og nor-sør.

Kommentar til avsnitt 2.3 "Kompetanse og kapasitetsbygging"

ZERO mener det her i særlig grad bør legges vekt på overføring av kunnskap om den siste teknologien for utnyttelse av fornybare energikilder. Skal Norge være et foregangsland innen fornybar energi, må dette også gjenspeiles i utviklingspolitikken. Investering som foretas i utviklingslandene bør være fremtidsrettet og langsiktige. Utveksling av den siste forskningen og kunnskapen om fornybare ressurser og oppbygging av kompetanse på dette området i samarbeidslandet bør derfor prioriteres spesielt.

Kommentar til avsnitt 4.3 "Tematisk prioritering energi og klima":

ZERO finner det uheldig at man ønsker å prioritere økt energieffektivitet og renere bruk av fossilt brensel tilsynelatende likestilt eller framfor fornybar energi. En vil med andre ord bidra til å legge til rette for økt bruk av fossil energi.

Norge burde i stedet for å prioritere renere bruk av fossilt brensel, som vil kunne øke de fossile energikildenes konkurranseevne over fornybar energi, prioritere støtte til tiltak og bruk av fornybar energi.

Det bør fokuseres på støtte til bruk, informasjonsspredning, samt arbeid med virkemidler og modeller for implementering av desentral bruk av fornybar energi. Gjerne i samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner og myndighetene i mottakerlandet. Gode mikrokredittordninger tilpasset lokale forhold er eksempler på metoder som det bør jobbes med. Lokalt eierskap er en grunnpilar i norsk utviklingspolitikk og desentraliserte fornybare energikilder vil fremme dette. Forutsigbarhet mht kostnader og energitilførsel vil også bedres gjennom lokale løsninger.

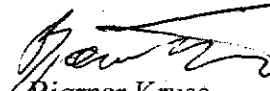
Det bør også være en målsetning at man i større grad enn tidligere sørger for at alle bistandsarbeidere får økt kunnskap om fornybar energikilder og hvilke muligheter som finnes innen dette området. Norske kompetansemiljøer på området bør trekkes inn i arbeidet med en helhetlig utviklingspolitikk for å sikre at vi bidrar med den beste teknologien. Kontakten mellom disse miljøene, hjelpeorganisasjonene og NORAD bør formaliseres.

ZERO mener at Norge bør gå foran som et foregangsland med en storstilt satsning på fornybar energi. Dette burde være hovedprioritet innen bistandsbasert energi- og klimaarbeid. Det burde også være en konkret målsetning om installasjon av av fornybare energisystemer som en integrert del av norske bistandsprosjekt på steder med svak eller ingen elforsyning.

Vennlig hilsen ZERO

v/

(sign.)
Einar Håndlykken,
daglig leder

Bjørnar Kruse
Fagansvarlig

